



บทที่ ๔

### ระเบียบวิธีวิจัยและการเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาวิจัยครั้งนี้กล่าวได้ว่าเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยผู้วิจัยได้นำแนวคิดทางสัญวิทยา (semiology\semiotics) และโครงสร้างหน้าที่ของสื่อมวลชน มาเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ตัวบทคือ ละครโทรทัศน์ชุด "คู่กรรม" เพื่อศึกษาถึงค่านิยมและความเชื่อในสังคมไทยที่ถูกถ่ายทอดผ่านทางละครสู่ประชาชน นอกจากนี้ผู้วิจัยได้นำวิธีการวิจัยอื่นๆที่เหมาะสม เช่น การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก และการศึกษาจากเอกสารสิ่งพิมพ์ต่างๆ และเทปบันทึกเสียง เป็นต้น มาใช้ควบคู่กันไปด้วย

#### แหล่งข้อมูลและการเก็บรวบรวมข้อมูล

แหล่งข้อมูลสำคัญสำหรับการวิจัยครั้งนี้ มีดังต่อไปนี้ คือ

๑. แหล่งข้อมูลประเภทเทปโทรทัศน์ ซึ่งก็คือเทปละครโทรทัศน์ชุด "คู่กรรม" ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการบันทึกไว้จากการที่ละครโทรทัศน์ชุดนี้แพร่ภาพออกอากาศเป็นครั้งที่ ๒ คือ ในช่วงวันที่ ๑๔ กรกฎาคม-๑๔ กันยายน พ.ศ. ๒๕๓๓ รวมเป็นละครทั้งเรื่องความยาวประมาณ ๒๐ ชั่วโมง

๒. แหล่งข้อมูลประเภทบุคคล คือ ศัลยา ผู้เขียนบทละครโทรทัศน์ชุด "คู่กรรม" ครั้งล่าสุดนี้ โดยผู้วิจัยได้ใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกและไม่เป็นทางการ เป็นการสอบถามถึงความคิด และความหมายที่ต้องการสื่อถึงผู้ชมในเนื้อหาส่วนที่เพิ่มมาจากบทประพันธ์เดิม รวมถึงเรื่องราวต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการผลิตละครโทรทัศน์ในครั้งนี้ เนื่องจากศัลยาเป็นผู้ที่ใกล้ชิดกับไพรัช สังวริบุตร ซึ่งเป็นผู้กำกับการแสดง และได้เคยเข้าร่วมชมการถ่ายทำละครชุดนี้ด้วย

ในส่วนของผู้รับสารคือ นักวิจารณ์รวม ๔ ท่าน ซึ่งเป็นผู้ที่เคยอ่านนวนิยายเรื่อง "คู่กรรม" และได้ชมละครโทรทัศน์ชุดล่าสุดนี้ คือ อัคริณี ธรรมโชติ ไพลิน รุ่งรัตน์ ยรฉัตร บุญสินห์ ณรงค์ ลัมมะกานนท์ และยงดี วิจิจันทร์ โดยผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์เพื่อสอบถามถึงความคิดเห็นต่างๆที่มีต่อละครโทรทัศน์ชุด "คู่กรรม" นี้ ทั้งนี้เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปเสริมกับข้อมูลจากเอกสารและเทปเสียงจากการอภิปรายเกี่ยวกับละครโทรทัศน์ ชุด "คู่กรรม" เพื่อให้ข้อมูลทางด้านความคิดเห็นของฝ่ายผู้รับสารสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

สำหรับปัญหาในการเก็บรวบรวมข้อมูลประเภทบุคคลในการวิจัยครั้งนี้มีอยู่บ้างเล็กน้อยในเรื่องของการนัดหมายเพื่อขอสัมภาษณ์ กล่าวคือผู้วิจัยต้องโทรศัพท์ติดต่อไปหลายครั้งจึงพบตัวผู้ให้สัมภาษณ์ และในบางครั้งเมื่อไปตามนัดหมายก็อาจไม่พบตัวผู้ให้สัมภาษณ์ เนื่องจากมีเหตุการณ์กระทันหันหรือติดธุระ ทำให้ผู้ให้สัมภาษณ์ไม่อาจรอฟบผู้วิจัยได้ ผู้วิจัยจึงต้องทำการนัดหมายใหม่อีกครั้ง อย่างไรก็ตามผู้ให้สัมภาษณ์ทุกท่านให้ความร่วมมือในการตอบคำถามและแสดงความคิดเห็นต่างๆเป็นอย่างดี

๓. แหล่งข้อมูลประเภทเอกสาร ซึ่งได้แก่ข่าว บทความ บทวิจารณ์ และบทสัมภาษณ์ต่างๆเกี่ยวกับทมิฬยันตี ศัลยา ไพรัช ลังวริบุตร และละครโทรทัศน์ชุดนี้ โดยผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลต่างๆจากหนังสือพิมพ์และนิตยสารต่างๆในช่วงที่ละครโทรทัศน์ชุดนี้ออกอากาศ และภายหลังจากที่ละครจบลงแล้ว รวมถึงหนังสือต่างๆที่มีข้อมูลอันเป็นประโยชน์ต่อการวิจัยครั้งนี้

๔. เทปบันทึกเสียงการอภิปรายที่จัดขึ้นรวม ๓ รายการ คือ การอภิปรายเรื่อง "ทำไมต้องเป็นคู่กรรม" จัดโดยนิตยสารนักษาย การอภิปรายเรื่อง "คู่กรรม : รักระหว่งรบ" จัดโดยสถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และการอภิปรายซึ่งจัดขึ้นโดยสถาบันสอนภาษา เอ.ยู.เอ. ข้อมูลที่ได้จากการอภิปรายเหล่านี้มีทั้งในส่วนของผู้ส่งสารและผู้รับสารโดยทั่วไป การเก็บรวบรวมข้อมูลในส่วนนี้ ผู้วิจัยได้ติดต่อไปยังผู้จัดการอภิปราย เพื่อขอเทปซึ่งบันทึกเสียงการอภิปรายทั้งหมด โดยอธิบายว่าจะนำมาใช้เพื่อประโยชน์ในการศึกษา ซึ่งก็ได้รับความร่วมมือจากฝ่ายผู้จัดเป็นอย่างดี

## วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาเรื่อง การวิเคราะห์ละครโทรทัศน์ชุด "คู่กรรม" ในการถ่ายทอดความเชื่อและค่านิยมในสังคมไทย นี้ จะเน้นการวิเคราะห์เนื้อหาหรือตัวบท คือ ละครโทรทัศน์ชุด "คู่กรรม" โดยใช้การวิเคราะห์ตามแนวคิดทางสัญวิทยา และ ทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่ของสื่อมวลชน เป็นสำคัญ แต่ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้รวมการวิเคราะห์ถึงปัจจัยทางด้านผู้ส่งสารที่มีผลต่อเนื้อหาของละครโทรทัศน์ชุดนี้ และการวิเคราะห์ถึงความคิดเห็นของฝ่ายผู้รับสารเอาไว้ด้วย ดังต่อไปนี้คือ

๑. การวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนของผู้ส่งสาร การวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนนี้เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ คัลยา ศุภะนิวัตต์ ซึ่งผู้วิจัยถือว่าเป็นผู้ที่สามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับการผลิตละครโทรทัศน์ชุด "คู่กรรม" ครั้งล่าสุดนี้ได้เป็นอย่างดี รวมทั้งวิเคราะห์ข้อมูลจากแหล่งข้อมูลอื่นๆ คือ เอกสารและเทปบันทึกเสียงการอภิปรายดังที่กล่าวมาแล้วควบคู่กันไปด้วย ทั้งนี้เพื่อให้ทราบถึงอิทธิพลของฝ่ายผู้ผลิตหรือผู้ส่งสาร คือ ทมยันตี คัลยา และไพรัช สังวริบุตร ที่มีต่อละครโทรทัศน์ชุดนี้

๒. การวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนเทปโทรทัศน์ ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ละครโทรทัศน์ชุด "คู่กรรม" ทั้งเรื่อง โดยอาศัยแนวคิดทางสัญวิทยาเป็นแนวทาง กล่าวคือ จะวิเคราะห์ถึงสัญลักษณ์ต่างๆที่ปรากฏในตัวบท ทั้ง iconic signs, indexical signs และ symbolic signs ความสัมพันธ์ระหว่างสัญลักษณ์ต่างๆที่ปรากฏในละคร และความหมายที่ถกสร้างขึ้นในระดับผิวเผินหรือแฝงเร้น โดยให้ความสำคัญกับสัญลักษณ์ทั้งหมดไม่ว่าจะเป็นภาษา หรือ อวัจนภาษา รวมทั้งองค์ประกอบอื่นๆที่ใช้ในการสื่อความหมายในเรื่องเกี่ยวกับค่านิยมและความเชื่อ ในการวิเคราะห์ส่วนนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดแนวคิดหลักๆ ซึ่งได้จากการดูเทปละครโทรทัศน์ชุดนี้หลายครั้งและพยายามดึงเอาแนวคิดที่ปรากฏในตัวบทออกมา ทั้งนี้เพื่อใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์ตัวบทอย่างละเอียดต่อไป ถึงเรื่องค่านิยมและความเชื่อต่างๆที่ละครโทรทัศน์ชุดนี้ได้ถ่ายทอดสู่ผู้ชม แนวคิดเหล่านี้จะนำไปกล่าวถึงในส่วนท้ายของบทนี้

๓. การวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนของผู้รับสาร ในส่วนนี้ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์นักวิจารณ์ทั้ง ๔ ท่าน ซึ่งแม้ว่า

จะไม่ได้เป็นตัวแทนของประชาชนผู้รับสารทั้งหมด แต่ก็เป็นผู้ที่สามารถตอบคำถามในการวิจัยครั้งนี้ได้อย่างมีนัยยะเคราะห์กว่าประชาชนทั่วไป ทั้งนี้ การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์จะทำควบคู่ไปกับการวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารและเทปบันทึกเสียงการอภิปราย เพื่อวิเคราะห์ถึงองค์ประกอบแห่งความสำเร็จของละครโทรทัศน์ชุด "คู่กรรม" ตามทรรศนะของผู้รับสาร

### เครื่องมือในการวิจัย

เครื่องมือสำคัญในการวิจัยครั้งนี้ ก็คือ วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก และไม่เป็นทางการ โดยผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์เฉพาะผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informant) ส่วนเครื่องมือในการวิเคราะห์ตัวบทก็คือ แนวคิดหลักซึ่งสะท้อนถึงความเชื่อและค่านิยมที่มีอยู่ในละครโทรทัศน์ชุดนี้ นอกจากนี้ก็มีการสำรวจข้อมูลทางเอกสารและเทปบันทึกเสียงการอภิปรายต่างๆที่จัดขึ้นเกี่ยวกับละครโทรทัศน์ชุดนี้

### หน่วยที่ใช้ในการวิเคราะห์

สำหรับหน่วยที่ใช้ในการวิเคราะห์ตัวบทครั้งนี้ก็คือ scene ซึ่งจะประกอบไปด้วย shots ตั้งแต่สองขึ้นไป และแสดงถึงการกระทำที่ต่อเนื่อง โดยไม่มีช่วงใดถูกตัดทิ้งไปจากการกระทำนั้นเลย ซึ่ง scene เป็นหนึ่งใน grand syntagmatique ตามแนวคิดของ Christian Metz นั้นเอง นอกจากนี้ก็คือประโยค คำ และวลีต่างๆ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แนวคิดเกี่ยวกับความเชื่อและค่านิยมที่ปรากฏในละครโทรทัศน์ชุด "คู่กรรม"

แนวคิดที่ปรากฏในละครโทรทัศน์ชุดนี้มีดังนี้ คือ

๑. แนวคิดในเรื่องความรัก
  - ๑.๑ ความรักภายในครอบครัว
  - ๑.๒ ความรักระหว่างชายหญิง
  - ๑.๓ ความรักระหว่างเพื่อน
  - ๑.๔ ความรักชาติ
๒. แนวคิดในเรื่องความรับผิดชอบต่อครอบครัว
๓. แนวคิดในเรื่องบทบาททางสังคมตามลักษณะทางเพศ
๔. แนวคิดในเรื่องการดำรงชีวิต
  - ๔.๑ การดำรงชีวิตโดยอาศัยเกื้อกูลกัน
  - ๔.๒ การดำรงชีวิตโดยการให้ความสำคัญกับสังคมนรอบตัว
๕. แนวคิดในเรื่องความไม่เท่าเทียมกัน
  - ๕.๑ ความไม่เท่าเทียมกันด้านอาวุโส
  - ๕.๒ ความไม่เท่าเทียมกันด้านอำนาจ
๖. แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับศาสนาและความเชื่อ
  - ๖.๑ บุญกรรม
  - ๖.๒ อนิจจัง
  - ๖.๓ บุญคุณ
  - ๖.๔ ความเชื่อในเรื่องวิญญาณและสิ่งศักดิ์สิทธิ์
  - ๖.๕ ความเชื่อในเรื่องโชคกลาง